

CSALÁD ÉS ISKOLA.

NEVELÉS-OKTATÁSÜGYI SZAKKÖZLÖNY,

szülők, kisdiednevelők, tanítók és a nevelésügy barátai számára.

KIADJA A KOLOZSMEGYEI TANÍTÓ-TESTÜLET.

FELELŐS SZERKESZTŐ: Rieger Imre.

Belmunkatársak: DR. BARTÓK ISTVÁN, BOROS GYÖRGY, BOGA KÁROLY, DR. CSERNÁTONI GYULA, CZIRJÁK ALBERT, DR. FERENCZI ZOLTÁN, SÁNDOR JÓZSEF.

Megjelenik — július és augustus havakat kivéve — havonként kétszer, legalább egy ivnyi tartalommal.

Előfizetési ára: egész évre 3 frt. félévre 1 frt 50 kr.

Pályázatok s egyéb hirdetések petit soronként 5 krral számíttatnak.

E közlöny beltartalmát illetők a szerkesztőhöz (Lycenm-épület); az előfizetési pénzek, hirdetések és reklamációk pedig — NAGY KÁLMÁN közs. isk. igazgató-, egyleti pénztárnok czimén — a kiadó hivatalba (Feleki út 1. sz. a.) küldendő.

A természet-tudományok tanításáról.

Az iskolai tanításnak soha se lehet a célja az, hogy hypothesiseket tanítson, vagy az ezek feletti vitákat a tanítványok előtt mint egyéneket magyarázgassa; akármelyik tudománynál; de főképen a természettudományoknál ne feledjük el, hogy határa van személedésnek, és valódi becse a hypothesisnek is csak akkor lehet, míg az cél felé vezet vagy a cél támogatására józan okul felhozható. Rejtvények nem lehetnek tanításunk tárgyai, sem egyik sem másik természettudománynál. Csak azt taníthatjuk mit biztosan tudunk és tényekkel bizonyíthatunk és ezt a tanítás által tudássá és ösmeretté tehetjük.

A természettudományok valamennyi szakmájának tanítási fő célja az lehet, hogy az egyes szakokat egymás között és az emberi élettel, ennek javával, szoros összefüggésbe hozva: megmutatni, hogy a tudásnak bizonyos szakokba való foglalása csak segédszer, csak könnyebítése a tanításnak, úgymint a tanulhatásnak is.

Általában véve a természettudomány csak egy s ha ennek egyik ága növekedik az feltételezi, hogy a többi ágába is fejlődés van, minden haladás az egyik téren, haladást feltételez a másikon is.

A természet tudományok tanításánál módszerünk nem lehet dogmaticus: mert ez az igazsággal ellenkezes. nem lehet scepticus; mert egy ilyen módszer annyira meddő volna, hogy a tanítványnak minden kedvét elvenné a tanulástól. Legyen tehát a módszer tudományos, mely a valódi ösmeretet az értelem mint a szellem fejlesztésével és kereset képességgel kösse össze. A természet létezik, szélesebb vagy szűkebb körből áttekinthető, keblébe fogad, szemünk, fülünk és tapintási érzékünk segítségével minden ismert tárgyról tanulhatunk. A mit mi a természettudományi tanfolyamon elsajátítunk, az a mi későbbi szemléli és gondolkozási módunk alapját fogja képezni. A ki a gyermekeket figyelemmel kíséri; azt fogja tapasztalni, hogy természeti dolgok már kora ifjuságokban érdeket keltenek fel bennök. A hogy a gyermek megtanult beszélni nem sokára ilyen kérdéseket kezd intézni környezetéhez: Honnan és miből lesz az eső? Hová foly a patak? Miért van szél? Miért fénylik a nap? stb. Egy kisdied gyermeknek e tekintetbeni kíváncsisága határtalan és a neve-

lés tudománynak fontos feladata, ezen természetiránti vonzalmat mértékletesen kielégíteni, úgy, hogy ez érdeklődés a jövő időre ébren megtartassék. A gyermek érdeklősége a természeti tárgyak és természeti jelenségek irányában éppen arányban van azon jelentőséggel, melyet ezen tárgyak és események reánk a mindennapi életben gyakorolnak. Goethe azt mondja: „a természet körülveszen és elnyel minket;“ és mi képtelenek vagyunk a természetet elhagyni, az ő útjairól csak erőltetve térhetünk el. Annál fontosabb, hogy mi magunkat a természetbe bele találjuk. A törvényeket kifürkészni és meghatározni feladata a természettudósnak, hogy azután azt az ifju nemzedéknek meglehessen tanítani. Azt a legjobb módon úgy eszközölhetni, ha kísérletek által hozzuk magukat a tényeket elé. Senkinek sem lesz fogalma egy electricus. vagy magnetikus jelenségről, ha az pusztán csak szóval vázoltatik, vagy ha az csak egy képes vázlatban mutattatik be. Éppen oly kevéssé lehet valakinek arról fogalma, hogy mit értsen ő egy ösképle (protoplasma) áramlatról, hogy ha ő ezen jelenséget soha sem látta a nagyító üvegen át, és e nélkül, hogy lehessen egy állati vagy növényi sejtet képzeln.

A természet-tudományoknak, mint tantárgyaknak becsök abban áll, hogy a tényeket és jelenségeket ér-zékeinkkel direct összeköttetésbe hozhatják és így és ily módon a szemléli tehetséget gyakorolják. Nemesak testi, de lelki szemünk is gyönyörködhetik a szemléliedésben, miközben az üditő érzésre jutunk, hogy legfeltünőbb és bonyolultabb jelenségeknek oka igen egyszerű és így a mindennapi élet jelenségeinek okairól tiszta fogalmat szerezhetünk magunknak. És nem is csak egy, hanem számos ok indít minket arra, hogy a természettudományokat a szabadelvü nevelés alapjául mint nélkülözhetlen tantárgyat ajánljuk.

Szakemberek, tanítók és nevelők ezen ajánlattal szemben azt hozhatják fel, hogy a természet-tudományok kerete oly nagy, hogy ezt mint fő tantárgyat tanítani nem lehet; de a felelet is könnyü reá. Akár melyik ága a természet-tudományoknak legyen az a vegytan, természettan, vagy földtan, mindenik elég vonzerővel bir arra, hogy a tanítvány szellemét gyakorolva mivelje, és a figyelmet a megtanulandó tárgyhoz lekösse. De nézetem szerint a természettani-földrajz az, mely a

gyermeki eszmét pontos megfigyelésre gyakorló szemlélődésre a legkönnyebben buzdítja. A természettani földrajz, vagy jobban mondva a földisme egy széles kiterjedésű tudomány, magában foglalja összes tudásunkat a földről, az ő fekvéséről és a többi égi testekhez viszonyáról; pontos leírását adja a szeleknek, ezek okainak, az áramlatoknak, magában foglalja a hegyek és lapályok ösmertetését, megtanítja a nevezetesebb állat és növényalakokat, megösmerteti az emberi fajokkal stb. És mint Huxley tanár igen találólag mondja, olyan mint egy szeg, melyre egy egész tömeget lehet a hasznos és mulattató tanulásoknak függeszteni.

De hasznosságán kívül még más oka is van, hogy miért ajánlható: Mint tapasztalásból tudhatjuk, a legkisebb gyermekek első tanulói éveikben oly kérdésekkel ostromolják tanítóikat, mely a természettani földrajz körébe tartozik t. i. a feltünőbb természettani jelenségek okairól akarnak tudni így p. o. miért foly a patak? honnan jön a forrás? miért fagy be a tó? A földisme tehát nemcsak nagyon hasznos, hanem természetes tárgya a természettudományoknak, mert a gyermeki elmének azt nyújtja, a mi az ő kíváncsi szellemének kielégítésére szolgálhat. A gyermekek szeme ilyen módon a természet szinpadán előjövő mindennapi jelenségek szemlélésére nyílik fel, és az a legnagyobb óvszere mindennemű tanulás elleni levertségnek és el-lenszenyevnek.

Morális haszna az a természettudományoknak, hogy tanítson az ember a kezdő gyermeknek, akár ellemző ismereteket a természetből, akár a vegytanból foglalkoztassa, akár a növénytan vagy állattan elemeivel, mindig megkapja ennek tárgyait magában a természetben, a gyermek tudásának látköre annál inkább fog ez által nagyobbulni, mert tudni fogja, hogy e tárgyakkal mit tegyen. Minél tovább vezetjük e körben önkéntelenül feltárul előtte az a lépcső, melyen a természet az alsórl a felsőbbre lépdel.

Az időpontot meghatározni bajos, hogy mikor kezdjem a gyermeket a természettudományra tanítani. Nézetem szerint a földismeret tanítása már azon időben megkezdhető, melyben az írást és olvasást tanítani kezdik. Mikor a gyermek a tanulásra képes lesz, akkor képes lesz a természettudományok tanulására is. De magától értetődik, hogy ezen tárgyak irányában érdek ébresztessék a tanításnál. Ez érdek ébresztésére leginkább a tanító egyénisége foly be; mert tőle függ, hogy tárgya törvényeit és a tárgy problémáit érthető módon tanítsa. És ezen dolog sókkal nehezebb a mint az egyelőre feltűnik, mert valamit érthetőleg és könnyen felfogható nyelven előadni a legnagyobb törekvést igényli. A ki a természettudományok elemi tanítója akar lenni annak éppen annyi szellemmel és tapintattal kell bírnia, mint a ki felnőtteknek tanít. Elemi és népies tanításnak nem szabad a szaktudományokban csekély és tartalom nélküli ismerettel birni sőt egy szaktudomány főbb elveit úgy kell vázolni, elemileg és népiesen is, hogy abban az átmeneteket az egyszerűbből a magasabbra bárki könnyen felfoghassa. Egyes dolgokra az általánosból kitérni csak annyiban szükséges, a mennyiben az egyes dolgok vázlata az általános megértésére szükséges. Valóban mintá képeül ajánlhatók a természettudományok terjesztésében a következő angol tanárok művei: Huxley, Roscoe és Balfaur Stewart által kiadott mű Science Primer ez megjelent németül a következő cím alatt: Naturwissenschaftliche Elementarbücher Straszburg-ban Frübner J.

nél. E három tudományos mű hazájában a tudományok népszerűsítésén nagyban fáradoznak; ily örvendetes jelenség hazánkban is mutatkozik. Mert oly szellemi táplálékok, melyek csak magasabb műveltségűeknek nyújthatók csak akkor fognak rendeltetésöknek valóban megfelelni, ha popularizáltatva alsóbb képzettség és műveltséggel bírók által is felfoghatókká tételnek. Szellemi ismeretek és emberszeretet egymással összekell, hogy csatoltassanak a végre, hogy megmutathassák, hogy a fentebbi módon terjesztése a tudományoknak nemcsak lehetséges, hanem gyakorlatilag is keresztül vihető. Ilyen elemi természet-tudományi könyveknek egy népkönyvtárból sem kellene hiányozni.

Egy ilyen füzet az edinburgi tanár Geikie természettani földrajza, földtana; alig száz lapon tárgyalja a szelleműs szerző az egész tudományt, hogy mily ügyesen, mily felfogással és mily érthetőn, bárki meggyőződhetik, ha e kis füzetnek egy pár órát szentel. Örömmel ajánlom e kis könyvet, mely rövid idő óta magyar nyelven is megjelent, minden néptanítónak figyelmébe.

A mi irodalmunk népies természettudományokban nagyon szegény, de mégis a Bernstein műveinek magyar fordítása nagyot lendített e téren. Kívánatos volna, hogy a lipcei Masius művei is magyarra fordíttassanak, hol a gyermeki elme és a nép oly sok elemet találna elméje fejlesztésére. Mindkét munka azonban könnyűsége és megértésére nem mérkőzhetik a Science-Primer-s-el.

Tapasztalásból tudom és állítom, hogy a mi nép- és közép iskoláinkban is, dacára az újabb időbeni előhaladásnak, még mind nem a kellő módon tanítatik a természettudomány. Nézetem szerint négy órát kellene hetenként e tudományra fordítani. Mert én hiszem és erősen hiszem, hogy ha mi a természettudományok tanítását tesszük ifjaink képzésének alapjául, udódainkon a társadalmi életben rövid időn nagy változás fog történni, nem lesz Cultur harc, hanem az előhaladás kora fog hajnalodni és a jó hatás rövid időn nem csak abban fog mutatkozni, hogy kevesebbek lesznek a csodák, hanem a socialismus is más irányt fog venni. Nem csak üres jóslás ez, hanem valódi logikai következtetés; mert ha a természettudományok törvényei általánosan ösmerve lesznek, akkor képesek is leszünk ezen törvényeket, minden előítéletől ottan és olyan módon alkalmazni, hol az a közjót előmozdítja, és óvszerül oda állíthatjuk, honnan a veszély fenyeget. Ezekután nem sokára az a meggyőződés válna úttörővé, hogy ugyanazon törvényesség, mely az egész természetnek háztartásában uralkodik, kell, hogy az emberi nem életében is uralkodóvá váljék. A természeti törvényeknek előhaladó megfejtése és ezeknek ösmereete szerzi meg nekünk a czélszerűség megismerését a gazdálkodás terén és ez uralja a társadalmi életét és annak közlekedési útjait. Egy nemzetnek nemcsak 100, vagy 1000 fia kell, hogy a felvilágosultsággal és a haladással ismerős legyen, hanem a lakosság legnagyobb része kell, hogy az utakat és módokat ismerje, mely őket a jólétre vezeti. Melyik út olcsóbb és könnyebb? mely tudomány nyújthat a népnek rövidebb utat a felvilágosodásra, a természettudományoknál? Adjunk tehát gyermekeinknek utat és módot nemcsak a könyvek szavait megtanulni, hanem vezessük őket a tények ösmereetére, és azoknak megtanulására. Kit ifju korában alaposan neveltek a természettudományokban az soha sem lesz sem a socialismus, sem az ultramontanismus harczossa.

Csaknem mindenki elősmeri, hogy az emberi felvilágosodásánk főbb vívmányait a természet-tudományok-

bani előhaladás teremtette, mégis vajjon miért vagyunk távol attól, hogy az ifjuság szabatos nevelésének alapjául tegyük? A nevelési rendszer a mi napjainkban sokszor önmagunkkal hoz ellenmondásba, sokat újítunk és keveset gondolkozunk e téren. Huxley tanár a következőleg fejezi ki magát: „Napjainkban a nevelési rendszer fájának gyökerei a levegőben vannak, levelei és virágai pedig a földben, én inkább szeretném megfordítva látni, hogy gyökerei tartosan legyenek a természetbe beágyalva, hogy onnan egészséges táplálékot kapjanak leveleik és virágok számára és gyümölcsöz-hessenek az irodalom és művészet terén.”

A kérdés, mely e dolog körül forog, rendkívül fontos, csak az sajnálatra méltó, hogy azon körök, melyek a neveléssel foglalkoznak, miért késedelmeznek, ezen feladatot, mintán oly könnyű, gyorsan megoldani.

Höckel, a jeni egyetem zologia tanára, ezen fontos tárgy megoldására utóbbi időben többször felszólalt. A természettudományok tanításának alapjául nem a természettani földrajzot, hanem a fejlődéstant ajánlja. Ezen tárgy, az ő nézete szerint, és e módszer alapján az egész paedagogiai rendszer más irányt venne.

Eltételezve és nem felejtve, hogy Häckel eszméi nemzetének gondolkozásában kész talajra találnak, a német nemzet tudományosja és törekvése sok oly dolgot teremthet meg, melynek elérésére nálunk még hosszú idő szükséges. Lehetőleg a legnagyobb rövidséggel elmondom, hogy én mily módon hiszem, hogy a természettudomány tanítása által, mily módon lehet a kora gyermeki elmében az irányt, a fogékonyságot felébreszteni, hogy lehet azt könnyen tanítani és idővel a nemzet kedvelt tantárgyává tenni.

A természet-tudományoknak módszeres tanítása alap lesz annak könnyű elsajátítására. Segéd eszközök szükségesek eme módszer gyakorlati keresztül viteléhez.

Hogyha azt akarjuk, hogy a természettudományok tanulása a gyermekben alakító működést vigyen véghez, akkor az a gyermek összes szellemi erejére kell hogy hasson és arra termékenyítő befolyást gyakoroljon. E végre a következő módon kell a tanítást be rendezni: 1. Hogy az érzékeket és a belátást fejlessze. 2. Az emlékező tehetséget gyakorolja. 3. A képzelő tehetséget vezesse. 4. Az értelmi felfogást fejleszthesse. 5. A kedélyt a szép és erkölcsi dolgok szépségének és nagyszerűségének megértetése által felvidítva nemesítse. 6. Az ismeret által nyert gyakorlati haszonra reá mutatva tegye e tudományt ez által hasznossá. A módszert, melyet egy tantárgy tanításánál használni kell, mindig a tantárgy szelleméhez kell mérni. A módszer kezelésénél — a nélkül, hogy a kellő határon túl menne az ember — lehet úgy vezetni, hogy a szellemi irányra hasson. Ezen különös módszeres kezelés által nemcsak a tárgy sajátosságára, hanem a nevelés céljára is lehet hatni. Tekintsük, hogy a módszer mit és milyen módon érhet el.

Midőn a gyermek először az iskolába lép, alig van valami fogalma az érzékeiről, és így az iskola első feladata az érzékeket öntudatra hozni és azokat képezni. Ezen feladatnak megfelelően az iskola, ha a természeti tárgyakat szemléltetve tanítja. Ha a gyermek iskolai tanulása két első évében a pusztá észrevételről a tárgyak figyelmesebb megtekintésére, érzékeinek e tekintetbeni gyakorlására vezéreltetik, a harmadik tanulói évben lehet a módszeres tanítást a természettudo-

mányokra nézve, külön választva a többi tantárgyaktól a tanítványok megerősítése nélkül tanítani.

Az érzékek fejlesztésénél nem lehet mindenik érzékre egyenlően gondot fordítani p. o. a szag- és íz érzék tagadhatlanul nagy befolyással van arra, hogy némely tárgyak vegytani tulajdonságait könnyen felismerhessük, a természeti tárgyak meghatározásánál sokszor a biztos határozatra vezérel; de egyszersmint annyira egyéni érzék, hogy a szellemi fejlődésre nagyon kevésé foly be. A hallás érzéke a természet tárgyainak felismerésénél a határozatban tökéletesít p. o. a hang magasságából a hangzó test minemiségére lehet következtetni; de ennek ösmerése a tapintás és látás érzéke nélkül nagyon hiányos volna. A hang érzékének fejlesztése célját leginkább a szavalás, ének, zene tanításánál kell hogy elérje. A természet megismerésénél két érzék játszója a főszerepet és ez a látás és tapintás érzéke. Az utóbbi fogalmat szerez nekünk a testek anyagiságáról és főréseze itélő tehetségünknek ezen érzék gyakorlása által szerezhető meg, általa a tárgyak felülete és hőmérséke biztos tudomásunkra jut, végre ez tanít meg saját testünknek állapotjáról a többi testekkel szembe. De messze megette áll a látás érzékének a mennyiben ez által a külvilág tárgyait azoknak sokféleségét ez érzékekkel a leggyorsabban áttekinthetjük. A szem mozgathatósága alkalmazkodási képessége és ottan hol természetes állapotjának véghatára van, meg van azon képessége, hogy felfegyverezhetjük, szemüveggel, távcsövel, nagyító-üveggel. Ezen képessége a látérezéknek teszi a szemet az emberi érzéki szervek királyává, mely képes fényt, színt, számot, nagyságot, alakot, helyzetet, távolságot és mozgást egy tekintettel meghatározni. A szemléltetési tanításnál, mely a természettudományok tanításánál egyedül a célra vezető, e szerv fejlesztésére legyen a főgond fordítva.

Az érzet összeget, melyet mi egy tárgyról magunknak alkottunk nevezzük szemléletnek, úgy látjuk, hogy a róza piros, érezzük hogy levelei puhák és finom illatja van. Az érzetek ezen összege öntudatunkra jön és össze olvad egy közös képzetbe t. i. a róza szemlélésébe.

A megnézés vagy szemlélés nem teremt közvetlen képzetet, hanem eztet csak különböző érzetek összefoglalása által eszközli.

A benyomások a képzetek képei, melyeket a látott tárgyakról magunknak alkotunk, alapul és lépcsőül szolgálnak a látottat mindig elménkben felidézni. A tanítványok érzékei előtt — a mennyiben épek — a természet nyitva áll előttük, látnak és vizsgálhatnak. Az okok magyarázatát — a mennyiben fel nem foghatják — vagy maguktól reá nem jönnek, azokat kötelessége a tanítónak megmagyarázni, érthetővé tenni, még pedig min dig úgy, hogy ezáltal az érdekeltséget fokozza. Hogy néptanítóinkat a természettudomány érdeklí és tanításával foglalkoznak, annak az a jele, hogy a népiskolai természettani és rajzi munkák úgy mint az elemi természettan és vegytan irodalma anyanyelvünkön is szaporodik.¶

Egy részről az ember üdvözlőné ezen fáradozásokat, hanem szolgáltak volna arra, hogy a népiskolát túlterheljék. Diesterweg, Lenz és más híresek tanítványait e tekintetben úgy érheti a szemrehányás miként minket. A népiskola sem szak sem hivatásra tanító, hanem nevelő intézet és itten a sok oktatásnak nincs helye. A népiskola bibliája az olvasókönyv, egy jól szerkesztett olvasókönyv potolja azon számos népiskolai és elemi,

természet-vegytan, és természetrajzi könyvecskéket melyek mint nyomoru extractumai a nagyobb munkáknak a tanulókat terhelik, szóhalmazok hiányos commentárok stb. A természettudományok tanítására vezérlő olvasókönyvnek, a következőket kell figyelembe venni. I-ször a természetrajzot illetőleg: A természetrajz három főrésze oszlik u. m. ásvány-, növény- és állatországokra. Ezen három disciplinának tudása magától érteődik, hogy nem minden egyesnek ismerete, hanem egy bizonyos szám felett intellectualis értelem. ismeret, és ítélő képesség — többiek felett pedig az osztályozás képessége — feltételezi az ismereteket, a matematikából természettan, vagy élettanból. A tárgyalást illetőleg az ásványokkal kellene kezdeni, azután jönnének a növények és állatok. De az olvasókönyvekben ilyen tanítási módszert kezdőkkel nem lehet vezetni. Itten a rendet megfordítva kell alkalmazni.

(Folytatása következik.)

Dr. Bartók István.

Az irva-olvasás előgyakorlatai.

Mínt hogy a tétel már régóta foglalkoztatja tanító testületünk egyik igen szorgalmas és munkás vidéki körét, a bánffi-hunyadit s szakközölnyünk mult 1884-ik évi 10. 12 és 20. számaiban nevezett körnek ezen tételre vonatkozó nézetei és megállapodásai nyilvánosságra hoztattak s a mult évi decz. hó 8-án tartott köri gyűléstől vezetett jegyzőkönyv alapján a központi választmányhoz is betérjlesztettek: a központi választmány ezen kiváló és belbecsesel bíró módszertani tételt jónak látta megvitatás végett áttenni a tantestület nevelésügyi bizottságához, hogy itt is e tétel megvitatatván, érdemleges határozat, illetőleg megállapodás eszközöltessék. Szoljunk hát hozzá.

Nevezett kör e tétel megvitatásának szükségességét legfőképp azzal indokolja, hogy az irva-olvasás tanítás előgyakorlatai igen terjedelmesek és oly sok időt vesznek igénybe, hogy a tulajdonképi irva-olvasás tanításra nem marad elegendő idő. Naponta lehet hallani — ugymond, — a panaszt, hogy a tanulók még a felsőbb osztályokban sem tudnak folyékonyan olvasni s a legnagyobb rész nem érti, a mit olvas. Szóval, az előgyakorlatokra fordított időt, elfecséreltnek tekinti s az irva olvasás tanításának hátrányául tünteti fel.

1. Van-e szükség az irva-olvasási előgyakorlatokra s ha van mily terjedelemben?

2. Lehetséges-e hogy az irva-olvasási gyakorlatok összekapcsoltsanak és egyidejűleg tanítsanak a tulajdonképi tárgygyal, s ha igen mily módon?

Mint látszik, a kör ezen tételre vonatkozó kérdések felállításánál igen helyesen kétféle gyakorlatot különböztet meg u. m. az irva-olvasás tanítás előgyakorlatait és az irva-olvasási gyakorlatokat.

Az első kérdésre, hogy t. i. „Van-e szükség az irva-olvasási előgyakorlatokra, s ha van mily terjedelemben?“ ezt határozta:

Az irva-olvasási előgyakorlatokra általában van ugyan szükség, de csak oly terjedelemben, hogy ez által a tulajdonképi tárgygyal fordítandó idő, meg ne rövidíttessék. Ezen határozat alapján ugyanez alkalommal egyszersmind bizottságot küld ki, hogy az irás előgya-

korlataira vonatkozó, legszükségesebb alakok egybe állítsanak s a következő gyűlésen előterjesztessenek. A körnek ezen lágy meleg hangon tartott határozata nem sok becsesel bíró s mint látszik, az ebből folyó intézkedés is csak egyoldalú.

Sokkal érdekesebb említett körnek a második kérdésre „Lehetséges-e, hogy az irva-olvasási gyakorlatok összekapcsoltsanak és egyidejűleg tanítsanak a tulajdonképi tárgygyal s ha igen, mily módon?“ hozott határozata, mert erre nézve azt mondja, igenis lehetséges az irva-olvasási gyakorlatokat a tulajdonképi tárgygyal összekapcsolni és egyidejűleg tanítani oly módon, hogy mindig azon betűnek egy része képezze a kis tanítvány előgyakorlatát úgy a papíron, mint a palatáblán, a mit a tanító vele megismertetni akar. E nézet és határozat ellen senki sem disputál s nem is disputálhat. Hisz az irva-olvasási gyakorlatok el nem választhatók a tulajdonképi tárgygyal az irva-olvasás tanításától, de megkülönböztetendők az előgyakorlatoktól. Az ilyen eljárás éppen olyan haszontalan töprengésnek nevezhető, mint azon egykori tanítóé, ki a beszéd és értelem gyakorlatok tanításáról értekezvén, végre nagy nehezen kisütötte, hogy a beszédet az értelemtől és az értelemet a beszédétől elválasztani nem lehet. Aztán az is nagyon furcsa módszertani eljárás, hogy mielőtt a betű ismertetéséhez fogna a tanító, olyas ugynevezett firkálásokat végeztessen, a melyekben semmi szabályszerűség nincs, még pedig előbb papíron s aztán palatáblán. Mondhatom gyönyörű methodus! De hagyjuk ez érdekes határozatot, mely az irva-olvasási gyakorlatokra vonatkozik s térjünk vissza az irva-olvasás tanítás előgyakorlataira. Már az irva-olvasás előgyakorlatainak fogalmából is kitűnik, hogy azok az előgyakorlatok, a tulajdonképi tárgygyal az irva-olvasás tanításnak éppen előnyére vannak. Nem lehet hát helyes indok gyanánt elfogadni azon állítást, hogy az előgyakorlatokra fordított idő a tulajdonképi tárgygyal az irva-olvasás tanításnak hátrányára van s e lenne oka annak, hogy a növendékek a felsőbb osztályokban sem tudnak folyékonyan olvasni s a legnagyobb rész nem érti a mit olvas.

Sőt inkább azt lehet következtetni, hogy a munka sikertelen eredménye bizonyára a kellő alappal és előgyakorlatokkal nem bíró irva-olvasás tanítás csekély sikere éppen az előgyakorlatok mellett bizonyít s azt teszi szükségessé, hogy az előgyakorlatok a tárgy természetének megfelelő módon, helyes beosztással s ügyes tanítói szakavatottsággal eszközöltessenek és dolgoztassanak fel. A felsőbb osztályok növendékeinek az olvasásban való gyakorlatlansága nem az irva-olvasás tanítás módszerében, hanem inkább módszertelenségében gyökerezik.

Igen jó szolgálatot tett volna a tisztelt körnek, ha — mielőtt e tétel megvitatásához kezdett — tanulmányozása tárgyává tette volna Gyertyánffy Istvánnak „Előgyakorlatok a magyar irva-olvasás tanításához“ című kis könyvét. Bizonyára nem zavarodott volna úgy bele a gyakorlatok tömkelegébe, mint az egykori deák vizsga alkalmával a fekete tengerbe s a kör tisztelt előadója is a tanító eljárását illetőleg, midőn az irva-olvasás tanítás előgyakorlatait megemlíti s annak módszertani feldolgozása alkalmával az „i és a“ hangroknak az újjakon való jelzését illusztrálja, nem ragadtott volna úgy el, s nem tartaná az ilyen helyes módszertani eljárást oly naivitásnak, mint ha azt mondaná: néz rám s beszélj a számárról s nem ajánlaná, hogy

jobb lenne a tanítónak maga helyett a szamarat s hüvelyk ujjá helyett az „i“-t mutatni be a maga valóságában. Ime tisztelt bizottság ennyi ez a mit tanító tesületünk szorgalmas és munkás vidéki körének a módszertani tételre vonatkozó megállapodásra nézve elmondandó valék.

A mi már magát az irva-olvasás előgyakorlatait illeti, minthogy csak éppen alakját és előfeltételét képezik a tulajdonképeni olvasás tanításnak, bátran ki merem mondani, hogy azokat az irva-olvasás tanításhoz kapcsolni s azokkal egyidejűleg feldolgozni helytelen s az irva-olvasás tanítás helyes módszerével ellenkezőnek s a gyermekek értelmi fejlődésére károsnak és veszélyesnek tartom. Olyan lenne az ilyen eljárás, mintha pl. a számjegyekkel való szorzási művelettel együtt kapcsolatosan akarnók az e műveletnél előforduló másnémi műveleteket s az alapszámok szorzását is megtanítani.

Az irva-olvasás tanítás előgyakorlatainak módszertani helyes és ügyes feldolgozása tehát mielőtt a tulajdonképeni irva-olvasás tanítás kezdetét veszi, a tanítónak elmulasztatlan teendője s az a tanító a ki az irva-olvasás tanítás fogalmával és módszerével tisztában van, ezt nem is ignorálja, mert tudja hogy azon idő, mely az irva-olvasás tanítás előgyakorlataira fordítatik, a tulajdonképeni olvasás tanításnál dusan kamatozik. Avagy nem látjuk-e és nem tapasztaljuk-e állításom valóságát a mindennapi iskolai életben is igazolva? Hisz azok az első korosztálybeli gyermekek, kik az előgyakorlatokat kellően végezték, igen könnyen csaknem játékszerűen és önerejükön tanulnak meg írni és olvasni; míg a gyengébbeknek még az ily helyesen alkalmazott módszerrel is nehézséggel kell küzdeniök s a tanító támogatását gyakrabban igénybe venniök.

Az irva-olvasás tanítás előgyakorlatainak módszertani feldolgozása nem tartozván e tétel keretébe nem beszélek róla. Ohajtom azonban, hogy az irva-olvasás tanítás előgyakorlatainak megfelelő helyes módszer népközlőink mindenikében használatba vétessék s Gyertyánffy Istvánnak „Előgyakorlatok a magyar irva-olvasás tanításához“ című kis könyve megérdemelt méltánylásban részesüljön. Bizonyára nem lesz akkor annyira ábécé faragó s nem fogjuk hallani még a miveletlen nép ajkáról is, hogy a mostani ábécék azért nem jók, mert nincs bennök ábécé.

Ajánlom, hogy az irva-olvasás előgyakorlatainak módszertani feldolgozása, mint a tulajdonképeni irva-olvasás tanítás alapja és előfeltétele, az irva-olvasás tanítás megkezdése előtt és elkülönítve eszközöltessék.

Benedek Samu.

EGYESÜLETI ELET

Enőki megnyitó beszéd a gyalui tanítói kör f. évi II-ik gyűlésén tartotta Bocz István.

A mai nap negyedszer találkozunk egymás erejét, képességét edzeni, erősíteni. E tanterem vala a hely, hol a vidék kevés számu, de lelkesült tanítói egy akarattal határozták el a gyalui tanítói kör megalkotását. Az ige testté lett. S ma már erőödve, de mindig fiatalon állunk a nyilvánosság előtt, hol jelenleg is nem a legmelegebb fogadtásban részesülünk.

De mi a mi feladatunk? Széttörni a hideg megdermedt jégfoslányokat, melyek bennünket elválasztanak az orias testülettől, melynek javát munkáljuk s melynek jóléteért izzadunk.

De úgy látszik munkánkban csiga léptekkel haladunk, mert kicsinyek erőtlének s magunkra hagyatottak vagyunk s nincs a koblekben lelkesültség azon szent ügy iránt, melynek neve „népnevelés.“

Kiabálunk, lármázunk is a társadalomra és családokra, mert méltatlan irányunkban, fáradságunkat vajmi kevés elismeréssel jutalmazza s nem jön segítségünkre ott és akkor, mikor arra a legnagyobb szükségünk van — nem is ok nélkül — holott mi azon gépnek, mely hivatta volna az új nemzedéket átalakítani, csak egy része vagyunk, a más rész nélkül tökéletes munkát nem alkothatunk.

A társadalom összességében — s részében, melynek neve család — közönyösen veszi az iskolát. Az iskolát az erkölcs és a tudományok tárházának tekintik, hova csak el kell küldeni a gyermeket s megrakodva megy haza; de az ott tanultak megőrzésére, vagy a már felköltött jó érzések megtartására esetleg edzésére, szilárdítására nem igen gondol.

A gyermek iskolába ment s a legtöbb szüle majdnem leveszi kezét róla, nem irányozza a gyermek lépését, cselekedetét. Sőt kifakadásaival, ha a gyermek 10sz, az iskolát illeti; hisz hallottam ily nyilatkozatot is: „Az én gyermekem iskolába jár, de úgy látszik semmi jót sem tanul, mert most még rosszabb, mint addig volt, mig nem járt iskolába.“ Erkölcsi bizonyítvány attól, ki iskolánkat, munkálkodásunkat, törekvésünket, célunkat nem ismeri s a maga kötelességét elfeledte, miután másra ruházottnak véli.

A szülők, kik a társadalmat alkotják; mindent az iskolától várnak. A szülők ha gyermekeiket iskolába küldték, magukat minden kötelesség teljesítés alól kivontnak érzik s azt gondolják — vagy talán nem is gondolnak semmit — hogy a szülői nevezet csak arra való, s a gyermeket csak azért küldik az iskolába, hogy kötelességüket, teendőjüket a tanító nyakába kössék, az ő munkálkodásuk az iskolába menéssel már megszűnt. Végezzen egy ember azt, a mit ki tudja hány embernek kellene, ki tudja hányszor több idő alatt végezni.

Ők levették kezöket a gyerekekről s azt várják sokan, hogy az iskola gyerekekből angyalt és tudományos embert csináljon.

Azt se veszik figyelembe, hogy a gyermek nincs mindig az iskolában, nincs mindig a tanító felügyelete alatt. A pásztor a nyáját haza bocsátja azok közé, kikre Isten bizta. Igen de ők másra a tanítóra bízták, a tanító nem lehet mindenütt s nincs felügyelet, a nyáj szétfúlik addig, mig újra út a gyülekezési óra.

Az iskolán kívül töltött idő alatt legtöbb gyermek hol jár, mily társaságba megyül és mit csinál csak azok képzelhetik, kik a neveléssel foglalkoznak, s kik a gyermekek életét figyelemmel kísérik s kik látják, hogy tegnapi munkájokat mindennap elől kell kezdeni s legtöbb esetben nem előre hanem hátrafelé haladnak.

Ez így nem jól van, ezen segíteni kell. Igaz tétetett erre már kísérlet, de nyaka szakadt. Ezen egyoldalúságból kellene a nevelést kiemelni s bevonni a nevelésbe mindazokat, kiknek kötelességök volna abban részt venni. Így könnyebb s biztosabb volna munkálkodásunk s a terhet jobban bírnok.

„A porszemét, mely csak magában áll, elfújja egy kis szellő egy lehelet, de hogy ha össze olvad, össze nő. Ha a porszemekből szikla alakul a fergeteg sem ingathatja meg.“

Erre s a nevelés népszerűsítésére gondolt a megboldogult s népet, hazáját oly forron szerető néhai útmutatónk s Magyarország nevelés oktatásának újra alkotója, akkor, mikor a népnevelési egyesületek megalkotását tervelte.

Ő kimondta a szót, később újra hallzott, de elhalt a pusztában, mert Magyarország népe éretlen volt, de talán félték a munkától, s kiknek az ügy élére kellett volna állani visszavonultak. Ott a tanító s végezze ő egyedül a nagy munkát a hogy lehet. Pedig a magyar nemzet, a magyar társadalom meghozhatná azt az áldozatot, mit más nem annyira fontos ügy oltárára rak. Hisz mennyi mindenféle egyesület nem alakult már e hazában? De olyant, mely az embert, az emberi nem virágait a kisdedeket védje s az iskola mesterek segítségére menjen, hogy nagy munkájokban segítségükre legyen, hányat találunk. Vizsgálódjunk s szomorú tapasztalatokra jutunk. Pedig ha összetett erővel nem dolgozunk, nem munkálunk, úgy látszik a társadalom az emberiség oda süllyed, honnan kiemelni akarjuk.

Ily közönnyel szemben mit tegyünk? Egyengessük az utat, ott a hol s a mennyire lehet. Ébresszük az iskola a nevelés ügy iránti érdeklődést addig is, míg jön egy jobb kor, mikor az iskola és társadalmat elválasztó hidegséget a közös akarat a közös egyetértő munka szeretete váltja fel, a minnek be is kell következni, mert a haza s emberiség ügye úgy kívánja s akkor mi is felkiálthatunk: népnevelés! hozzánk is eljött a te országod!

Hogy ez időt megérhessük csak munkáljunk Istenbe vetett hittel s reméljük és bizzunk, mert talán fog jönni egy idő, mikor mi sem fogunk mindig és mindenben csatlakozni.

A körü gyűlést megnyitottnak nyilvánítom.

Bocz István.

II.

A gyalui tanítói kör gyűléséről.

A kolozs megyei tanítótestület gyalui köre e folyó tanévben II. rendes gyűlését f. év április 29-én tartotta meg Gyaluban az áll. iskola helyiségében.

A körnek szép számmal megjelent tagjain kívül, volt szerencsénk tanítótestületünk elnökét Benedek Samu urat, a kolozsvári áll. tképezde gyakorló iskola ténárát, Rieger Imre e lapok szerkesztőjét, a kolozsvári I. községi iskola tanítóit Nagy Kálmán és Balázs József urakat, körünk e gyűlésén tisztelhetni.

A gyűlést megelőzőleg Bocz István tartott nyilvános tanítást az áll. iskola VI. flu-osztályában az alkotmánytanból, mely a bírálat alapján minden tekintetben sikerültnek nyilvánított. A gyűlést Bocz István elnök nyitá meg azon tartalmas beszédével, melyet fennebb közlünk. Ezután a mult gyűlésről felvett jegyzőkönyv olvastatott fel, mely csekély módosításokkal hitelesített.

A tárgysorozat következő pontját Józsa Dániel tagtársnak: „körünk teendői a közel jövőben“ cz. alatt előterjesztett s indokolt javaslatának megvitatása képezte. Fejtegetései oda irányultak, hogy a kör munkálkodásának határozott rendszeres irányt tűzzön ki és azt követve munkálkodjék. Javaslatai voltak: Minden egyl. évben tartandó 3 gyűlés, ezek közül egy mindig vásár- vagy ünnepnapon. Nyilvános tanítást minden körü köteles tartani, nem az ő, hanem más iskolájában; a tanítandó tárgy kidolgozandó s 3 tagu bíráló bizottságnak adandó megvitatásra. Minden

körü tagnak kijelölendő, illetőleg kiválasztandó egy tantárgy, melynek köréből köteles felolvasni, vagy vitatételt terjeszteni elő. Készíttessék munkakönyv, melybe a tagok köteleztesse-nek felolvasásaikat vagy vitatételeiket beírni.

Körünk az előterjesztett javaslatokat élénken vitatta meg, s mert kötelezni valakit munkára, vagy valakinek épen kijelölni munkálkodása körét alig lehet, és arra szükség sincs, kimondta: alkalmak adtán tartassék évenként 3 gyűlés, de egyik sem vásár- vagy ünnepnapon. A nyilvános tanítást, felolvasást és vitatételeket illetőleg körünk marad a mostani szokásnál. Tanítson kilj saját iskolájában, mert ott van ő otthon, tanítási tárgyát ne dolgozza ki, de adjon tantervet. A felolvasás és vitatétel tárgyát válassza mindenki tetszése szerint, a népiskolai tanítás és nevelés köréből. A munkakönyvet elfogadja a kör, de csak úgy, hogy a felolvasók és előadók dolgozataikat fél ives alakra írják, év végével pedig csak összefűzessenek. A kör Józsa D. tagtársnak köszönetét fejezi ki élénk eszmecserét keltő munkájáért. A gyűlés tárgysorozatának többi pontjait az idő előehaladottsága miatt délutánra halasztotta.

A délutáni gyűlés első pontja Binder János felolvasása volt: „Még egy követelés a tanítóktól“, az önérték fejlesztéséről és neveléséről kiváló gondolat összeállított felolvasásában elősorolta azon módokat és eszközöket, melyek által a nevelő-tanító tanulóit önértékesekké nevelheti, azt bennök fejlesztheti, öregbitheti. A jellemesség, hecsületesség és szüpre váló törekvés, az önérték kiemelése által érhető el. Körünk a felolvasást mindvégig érdeklő hallgatta, s tartásaért köszönettel adózott.

Felolvasás után alólírtak: „az olvasókönyvek szerkesztéséről“ irt dolgozata és vitatétele adatott elő. Előadó ismertette azon támogató és ellenérveket, melyekkel az önálló és közhasznú olvasókönyvek hivei egymással szemben harcolnak. Szerinte a két szempontból szerkesztendő olvasókönyvek harcza nem új, sőt alig fognak a közhasznú olvasókönyvek hivei egyhamar elállani elveiktől, mert érveik közt vannak olyanok (a túlterhelés, a tankönyvek mellőzése, a tananyag hntározottabb kijelölése stb.) melyek fölött egészen kárhóztató itéletet mondani még korai volna. Mivel a kör a központosítás elvét az olv. könyvekre nézve, mult gyűlésén elvetette; ezt tartva szem előtt e tételt tüzi ki megvitatásra: „minő elvek szerint szerkesztendő az önálló olvasókönyv?“ követelményei a következők: az olvasó könyv szerkesztessék a tanulók fejlettségéhez mérten; olvasmányai kedveltessék meg az olvasást; szolgáljon a nyelvi oktatás alapjául; olvasmányai legyenek szívkepzők, erkölcsnemesítőek és nemzeties irányuak; szerkesztessék eredeti művekből és végül olvasmányai függjenek össze a tantárgyak anyagaival, hogy azoknak kibővítésökre és élénkítésökre szolgáljanak.

Körünk a felállított követelményeket, kivéve azt, hogy az olvasókönyv szolgáljon alapul a nyelvi oktatásnak, változatlan elfogadta. A nyelvi oktatás alapjául az olvasókönyvet az osztatlan népiskolában nem fogadja el csak segédeszközül, de kimondta azt, hogy egy jól szerkesztett olvasókönyv az osztott népiskolákban nem csak a nyelvtannak, hanem az összes tantárgyaknak központjául szolgálhat.

Ezek után több kisebb fontosságú ügy elintézése után, a közép vál. azon átirata vétetett tárgyalás alá, melyben tudatja, hogy t. testületünket a „biharmegyei tantestület“ elnöksége e f. évi július 6-án és 7-én tartandó közgyűlésére meghívta és felhívja körünket, hogy e szívélyes meghívást elfogadva, arra mentől többen ránduljunk át. Körünk tagjai közül 8-an jelentkeztek. Az átiratban még arról is értesít-

tettünk, hogy t. testületünk a most alakult „erdélyrészi közmívelődési egyesületnek“ alapító tagjává lett. A központi vál. ez értesítését körük lelkesedéssel és helyeslőleg vette tudomásul, kimondva egyszersmind azt, hogy körünk minden tagja az egyesület rendszer tagja lesz, erejével és tehetségével, hoi csak lehet, főkegyelvek létesítésén, a legszivesebb és legnagyobb készséggel fog munkálkodni.

Örömmel vette tudomásul körünk e lapok szerkesztőjének azon nyilatkozatát, hogy ő mindazon körü tagoknak kiknek az egyesület terjesztésének érdekében utbaigazítására lesz szükségök, legszivesebben szolgál.

A tárgysorozat kimerítése után elnökünk őszintén mondott köszönetet a közép. vál. fennebb nevezett tagjainak szives megjelenésükért, azon buzdításukért is, melyeket tettek minden pontnál való tanulságos és lelkesítő felszólalásokkal. E helyen is ismételjük köszönetünket.

Sok ily gyűlése legyen a gyalui t. körnek.

Sólyom János.

Az Erdélyi magyar közmívelődési egyesület alapszabály-tervezete.

(Folytatás és vége.)

X. Az igazgató választmány.

13. §. Az igazgató választmány tagjai: a) az egyesület tisztviselői; b) közgyűlésileg mindig 1 évre beválasztott 24 rendes tag; c) a tiszteleti, örökös és alapító tagok; d) a vidéki választmányok elnökei.

14. §. Az igazgató-választmány minden hónapban az ügyrendben meghatározandó napon ülést tart; a szükséghez képest külön meghívók alapján bármikor. Az ülés 6 rendes taggal határozatképes; valamely tag kizáratásához azonban a választmányi tagok $\frac{2}{3}$ -ának jelenléte szükséges.

15. §. Az igazgató választmány feladata: a) az évi számadás előzetes megvizsgálása; b) az évi költségvetés előkészítése; c) évi jelentések kidolgozása és saját indítványainak a közgyűlés elé terjesztése; d) jutalmazás és segélyezés iránti javaslatlétel; e) vidéki választmányok jelentéseinek és egyesek indítványainak tárgyalása s a közgyűlés elé terjesztése; f) tagok felvétele és kizáratása; g) a közgyűlés határozatainak végrehajtása; h) a folyó ügyek elintézése; i) mindazon ügyek, melyeket az alapszabályok nem utálnak kizárólag a közgyűléshez. — Az igazgató választmány tölti be helyettesítés által az időközben megürült tisztségeket a legközelebbi közgyűlésig, feldolgozza az adatokat, utalványozásokat eszközöl, szervezi a vidéki hálózatot s az érdeklődést az egyesület iránt fenntartja. Egyszersmind arra törekszik, hogy e szabályzatban lefektetett közgazdasági célokhoz képest, pénzügyi helyzetek létrejöttét előmozdítsa s azoknak e szabályzat szellemében teremtett alapokon való működését elősegítse. Az egyesület szervezetére, ügyeinek kezelésére s legkivált a választmányoknak az egyesülethez való viszonyára ügykezelési szabályokat állapít meg.

XI. A tisztkar.

16. §. A tisztkart alkotják: a) az egyesület elnöke, alelnökei, titkára, jegyzői, pénztárnoka, ellenőre, jogtanácsosa s a vidéki választmányok elnökei.

1. Az elnök vezeti a közgyűléseket és az igazgató választmány üléseit; képviseli kifelé az egyesületet; teljesíti ideiglenesen az 50 frt erejéig terjedő utalványozásokat; a fontosabb írásbeli érintkezéseket, valamint a választmány határozatából kiadott s a jegyző által ellenjegyzett utalványozásokat aláírása mellett adja ki. Véletlen pénztár vizsgálatokat rendel el s gyakorolja mindazon jogokat és teljesíti minazon kötelezettségeket, melyeket az alap- és ügykezelési szabályok ráruháznak.

2. Az alelnökök — kiknek számok közgyűlésről közgyűlésre határozandó meg — helyettesítik az elnököt. A vidéki választmányok elnökei egyszersmind az egyesület alelnökei.

3. A titkár az elnökséggel egyetértőleg vezeti az egyesület minden teendőit; ő az egyesületi iroda főnöke.

4. A jegyzők vezetik az ülések jegyzőkönyvét; számok s szükséghez képest határozatuk meg.

5. A pénztárnok az ellenőrrel, közgyűlésileg megállapított szabályzat szerint kezeli az egylet vagyonát.

6. A jogtanácsos az egyesület jogügyi közege.

7. A vidéki választmányok elnökei az egyesület közegeivel leveleznek, javaslatokat és határozataikat az igazgató-választmányhoz terjesztik, s az innen közölt átiratokat végrehajtják.

17. §. A titkár és a pénztárnok a közgyűlés által megállapítandó évi tiszteletdíjban részesülnek.

XII. A vidéki választmányok.

18. §. Minden városban, szolgabírói járásban és esetleg nagyobb községekben is, hol legalább 20 rendes tag állandóan lakik, külön választmány alakul. E választmányok az alapszabályok és a közgyűlés által kijelölt keretben maguk alapítják meg munkakörüket, saját tisztkart, férfi- vagy nő elnököt választanak. az egylet számára tagokat, továbbá közmulatságok és felolvasások útján pénzt gyűjtenek, felszedik a tagsági illetékeket és oda hatnak, hogy a társadalom jótékonyági hajlamát főleg az egylet, mint a nemzeti szellem legkiválóbb tényezője javára irányozzák.

A vidéki választmányok különös feladata: a segélyezésre ajánlás, egyleti tagok serkentése, véleményadás az igazgató választmány vagy az egyleti elnök fölkérésére oly ügyekben, melyek az egylet működési körébe tartoznak, a központi határozatok végrehajtása, vélemények jelentések fénybenként az igazgató választmányhoz az eddig történt haladásról s a legszükségesebb elintézendőkről. A begyűlt összes pénzeket részletes kimutatások mellett minden hó 1-én az egylet pénztárnokához szolgáltatják. A vidéki választmányok bevételeikből saját költségeikre és kiadásaikra $\frac{1}{4}$ -ed résznl többet nem fordíthatnak.

XIII. Felosztás és főfelügyelet.

19. §. Ha az egyesület megszűnése idővel kikerülhetetlennek mutatkoznék, a felosztási határozat érvényességére az összes tagok $\frac{2}{3}$ -ának kell jelen lennie, midőn aztán $\frac{2}{3}$ szótöbbség szükséges. Ha azonban a kívánt szám ismételt egybehívásra sem gyűlne össze, harmadszor a közgyűlés végérvényesen határoz. Föltéve azonban, hogy a közgyűlés már szabályszerűen megtartható nem lenne, az egyesület magán vagyona Kolozsvár városára oly feltétellel száll, hogy abból külön alapítvány alkotandó s kamatai az egyesület céljának megfelelő jutalmakra fordítandók. Az egyesület, működésének netalan újra kezdése esetében az alapteket ismét visszaveszi s csak ha a működése megszüntétől 32 esztendő telt el, lesz az alap Kolozsvár jogerejű tulajdonává.

20. §. Ha az egyesület, avagy az igazgató-választmány az alapszabályokban meghatározott célt, eljárást, hatásköröt meg nem tartaná, vagy működése által az egyesület vagyoni érdekeit, esetleg az állam érdekeit veszélyeztetné: a m. kir. kormány az egyesületnek, illetőleg az igazgató választmányának működését azonnal felfüggesztheti és az azt követő szabályos vizsgálat eredményéhez képest az egyesületet, vagy az igazgató választmányt végleg fel is oszthatja, esetleg pedig alapszabályok legfontosabb megtartására, különbeni felosztás terhe alatt, kötelezheti.

Mindazon esetleg hozandó közgyűlési határozatok, melyek az alapszabályok megváltoztatását, az egylet felosztását s ez esetben vagyonának hovaforrását célozzák, foganatosítás előtt a kir. belügyminiszteriumhoz fölterjesztendők.

Az ideiglenes bizottság 1885. évi márcz. 9-iki üléséből.

Polcz Rezső,
jegyző.

Dr. Haller Károly,
elnök.

VEGYESEK.

— Lapunk szerkesztője az „Erdélyi Magyar Köz-mívelődési Egyesületnek“ Kolozsvárt 100 tagot gyűjtött; még pedig 7 alapító tagot egyenként 100—100 frttal, 2 adományozót 20—20 frttal és 91 évdijas rendes tagot. A gyűjtés pénzértéke összesen 1832 frt.

— Meghívó. Szolnokdobokamegye Tanítótestülete f. hó május 15-én Magyar-Láposon közgyűlést tart. Tárgyait: neveléstanítás, egészség- és keblü ügyek képezik. A tanügyiránt érdeklődő közönséget, valamint a testület minden tagját alapszabályaink 21 § értelmében tisztelettel meghívja. Deés, 1885 május 2-án. Kádár József, elnök.

— A kolozsmegyei tanító-testület b.-hunyadi köre ez évi harmadik rendes gyűlését június hó 1-én (hétfőn) fogja megtartani, melyre a tagokat tisztelettel meghívom. Bánffy-Hunyad, 1885 május 8-án. Elnöki megbízásból Kovács Dániel, k. jegyző.

— A tanfőrizak gyűlései az országos kiállítás idején. Az „Egyetértés“ m. heti száma a kormány ellen szólal fel. a mivel az a képviselői tanítógyűlés ügyében még nem is nyilatkozott s kijelenti, miként szerfölött fontosnak tartja, hogy a tanítók, kik a nyáron úgy is tömegesen fel fognak rándulni a fővárosba, ügyeikről tanácskozzanak, a többi közt a nyugdíj kérdésében is kívánságaikat hangoztassák; nézete az, hogy a fővárosi tanítók, kiknek körében már erre vonatkozó fölshozalás történt, abban az esetben, ha a kormány képviselői gyűlést nem rendezne, egyetemes tanító gyűlést hívjanak össze, mely intézményre ugyanis útalva leszünk abban az esetben, ha a kormány a képviselői gyűléseket teljesen elejtené. A népnevelési kongresszusra vonatkozólag pedig ismételi ama nézetét, hogy a magyar iskola-egyesületnek volna kötelessége ily kongresszust összehívni s szervezni.

— A kiállításra feljövő tanítóság figyelmébe. A kiállítás megnyitása alkalmából értesítjük a hazai tanítóság azon tagjait, kik a kiállítás megnyitának kezdetével, ennek megtekintése végett, még május hóban szándékoznak a fővárosban felrándulni, hogy a f. hatóság által olesó lakásokul berendezendő iskolák, e célra május 21-én átadtnak. Teltát felkérjük kartársainkat, hogy ha az olesó lakások kedvezményében részesülni oiajtanak: feljöveteletüket ez időtől fogva kezdjék meg; mit azonban alulirt fogadóbizottság elnökségével (Wehner Gyula f. v. igazgatótanító, I. ker., szarvastéri közs. iskola) legalább 8 nappal előbb, öt krajczáros levélbéllyeg mellékelésével tudatni sziveskedjenek. A szabályszerű naponként járó 35 kr. díj megküldése után, a kívánt napokra szóló utalvány, posta útján meg fog küldetni. E célból az elnökség a bérlővel a tanítóság kívánalmainak megfelelő intézkedésekben állapodott meg. Együttal itt közöljük a fővárosi kiállítási olesó-lakás vállalat közzétett hirdetésnyit, a melyre különösen is felhívjuk vidéki kartársaink figyelmét. Minden előre bejelentett feljövőt, a bizottság kiküldött tagja, gomblyukban nemzeti színű ismertető jelvény nyel ellátva, az előre bejelentett vasuti vagy gőzhajó állomáson, — várni fogja. A fővárosi tantestületek és egyesületek kebeléből alakult fogadó- és kalauzólo bizottság, e hó 13-án tartott ülésén, tekintettel arra, hogy a vasuti állomásokon díj nélkül is kapható a kiállításra vonatkozó kalauz-könyvek; s ezenkívül olesó áron többrendbeli, kimerítő ily könyvek és füzetek lesznek kaphatók a célbavett és tanítók számára irandó „Kalauz“ kiadásától el látott. A fogadó bizottság nevében: Wehner József, elnök; Soltész Kálmán, jegyző. — A fővárosi tanács határozata folytán, a kiállítás tartama alatt, több iskola épület olesó lakásokul lesz bebutorozva. A kiállítási olesó lakások használatára csak az van jogosítva, ki arra a szabályszerű díj (35 kr.) lefizetése mellett utalványt nyer. Az utalvány tulajdonos az utalványán megjelölt teremben, egy szalmamátrácczal, lepedővel, két párnával, takaróval felszerelt és függönnyel elkülönített vaságnak, továbbá székeknek, felső polcoknak, ruhafogasnak, mosdó és ivó készletnek és törülköző használatára van jogosítva. Minden épületben külön női termek állanak rendelkezésekre. Ruha és lábbeli tisztításért külön 5 kr. díj fizetendő. Podgyász és értéktárgyak szelvény mellett a vállalat felelősségére, a ruhatárba tételnek el. A termek és ágyneműek tisztántartására a fővárosi hatóság és orvosi felügyelet alatt áll. Egyletek, társulatok és tömeges látogatók részére előleges bejelentésnél ezer ágy áll rendelkezésre. A fővárosi-kiállítási olesó lakás vállalat.

— Az iskolai takarékpénztárak terjesztése ügyében az orsz. magyar gazdasági egyesület újabb fölterjesztést intézett a közoktatásügyi miniszterhez, melyben kéri a minisztert, útasítsa a tanfelügyelőket, hogy az iskolaszékeket, igazgatókat és tanítókat iskolatakarékpénztárak állásáról a minden hóban tartandó közigazgatási bizottsági ülésen jelentést tegyenek. Együttal a választmány megbízta az iskola-takarékpénztári szakosztályt, hogy foglalkozzék ama

módokkal, melyek segítségével az iskola-takarékpénztárakat a postatakarékpénztárakkal kapcsolatba lehetne hozni

— A vas megyeyei magyarnyelv alapítvány kezelésére vonatkozólag a törvényhatóság új szabályzatot készített, melynek értelmében az alapítvány, mely 15 ezer forintból áll, a nemesi pénztárba kezeltetik, két részre oszlik, 10,000 és 5000 forintos alapítványokra. A 10,000 frt alaptőke kamat jövedelmei a magyar nyelv tanítása kívül sikeresen működő néptanítók jutalmazására és az ilyenképen jutalmazandó tanítók növendékei számára kiosztandó magyar népiskolai tan- és olvasókönyvek beszerzésére; — 5000 frt alaptőke kamattjévedelme pedig a nem magyar ajku községek népiskolai növendékeinek magyar községben leendő elhelyezésére fordittatik. A magyar nyelvet sikeresen tanító néptanítók számára három jutalomdíj állapittatik meg: egy 200 frtból, egy 150 frtból s egy 100 forintból álló, mely díjak az alaptőke jövedelmeiből évenként kiosztás alá kerülnek.

— Az iparosok az orsz. tanítói árva háznak. Feiwei Lipót, az ismert nevű fővárosi vasbutorgyáros és iskolai pad készítő az orsz. tanítói árva ház fölsherezésére 4 drb. vaságyat ingyen ajánlott fel. Ez az első eset, hogy az iparvilág az árva ház iránt jótékonyt tanusit.

— A Paedagogiai Társaság április hó 25-én nyilvános ülést tartott, melyen igen érdekes vitatárgyak kerültek szőnyegre. A társaság kebelében már a télen megkezdődött az eszmecsere a honossági elvről a nevelésben, melyről legutoljára Sebestzha Károly értekezett, ki ez elvet föltétlenül helyeshi. Az utolsó ülés is e tárggyal foglalkozott s elhatározta, hogy különböző tanfőrizakat szólít fel, hogy a kérdéshez hozzászóljanak. Egyszersmind elválasztotta a kérdést mindazoktól az egyéb kérdésektől, melyek szorosan nem tartoznak hozzá, minő a munkatanítás vagy a mesék didaktikai fölshaználásának kérdése. A második tárgy, melylyel a gyűlés foglalkozott, a művésztanítás kérdése volt. Dr. Tergina Gyula fölolvasta ama teteleket, melyekben minapi értekezésének velejét összefoglalta. Kármán Mór indítványozza, hogy az általánosan művelő intézetek tantervének tanulmányozása alapján osztályonként meg kell állapítani a művészet tanítandó anyagát, oly módon, hogy az a tanulók tulságos megterhelésével ne járjon. Erre következézik azután a technikai eszközök kérdésének megoldása, s az agitáció e tanítás bevezetése érdekében. A gyűlés elfogadta az indítványt s kiküld e célra bizottságot, melynek tagjai Sebestyén Gyula, Kerékgyártó Elek, Tergina Gyula, Kármán Mór, és György Aladár. Egyszersmind elhatározottat, hogy a társaság Ipolyi Arnold püspököt fogja telkérni, hogy a bizottság elnöki tisztjét vállalja el, Pulszky Ferenczet pedig, hogy a bizottság alelnöke legyen. — György Aladár indítványára a gyűlés végül elhatározta, hogy Felbigernek, a legjelentékenyebb régi magyar paedagogusnak száz éves emlékét fogja megünnepelni, s az emlékszó tartására Kiss Aront kéri fel.

— A gyermekek hallása. Egy német orvos 4500 iskolás-gyermek hallását vizsgálta meg, hogy megállapítsa, mily mértékben szerepelnek a hallási érzék esetleges hibái a figyelmetlenség előidézésében. Vizsgálati eredménye képen a rendes hallási szerv 20—25 méter távolságra meghallja a középhangu suttogást, ha zavartalan csend uralkodik. A hallási hibák szerinte fölötték elvannak terjedve, a népiskolákban azt találta, hogy a gyermek 30 százaléka egyik fülén rosszul hall, s azt tapasztalta, hogy szegény szülők gyermekei rosszabbul hallanak, mint jobb viszonyok között élőkéi. A hallási zavarok százalék aránya az életkorral nő. Népiskolákban, kiválk falusiakban, uránylag jó viszonyok uralkodnak. Az orvos megjegyzi, hogy az általa megvizsgált gyermekek soha orvosilag nem kezeltek és az illetőknek fogalmuk soha sem volt fűlbajokról, sőt a legtöbbben figyelmetlen tanulóknak tartattak és a szerinti bánásmódban is részesítették. — Az orvos ajánlja, hogy minden gyermek, kinél figyelmetlenséget tapasztalnak, orvosilag vizsgáltsassék meg hallási érzékére nézve.

TARTALOM. A természettudományok tanítása. *Dr. Bartók István.* — Az irva-olvasás előgyakorlati. *Benedek Samu.* — Elnöki megnyitó beszéd. *Bocz István.* — A gyalui tanító kör gyűlése. *Sólyom János.* — Az erdélyi magyar közművelődési egyesület alapszabály tervezete. — Vegyesek.